

Podmínky použití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: Peklo a jiné pražské obrázky

Autor: Winter, Zikmund

Vydavatel: Melantrich

Vydáváno v letech: 1951

Stránky: 97 - 103

„Čtvrtní padesátník se opije!“ křičel druhý. Tomu smála se hromada.

„Pusťte to ženský pohlaví!“ volali někteří zezadu. Protlačila se Dorota, hřmotná žena, co nosí vodu a posazuje čeládku ženskou, protlačila se až k stupňům se škopkem vody a mocným trhnutím vychrstla vodu na paní Alžbětu a zlila ji po sukních a nohách všude. Jednotlivé krůpěje stříkly ženě na krk a na rozpálenou hlavu. Přitiskla se tužeji ke zdi, ruka křečovitě přilnula ke kamennému sloupu a nehty vryly se do zhlodaného erbu. Bylo žalostné podívání na tu ženu rozprostovlasenou, pŕlmtvou; z ŕupice její na zádech visely dva roztržené cáry, obnaŕující tělo, a ze sukně zlité crčely tenké potůčky, hledající sobě cestu mezi dlaŕičkami. Stála tu s rukama roztaŕenýma jako netopýr, kterého nelidové přibili na zeď.

„Teď neutečeš, lotryně, nelítostivá morděřko!“ Šafránek promluvil k paní Alžbětě, jsa jí nejbliŕe.

Toho se chytili jiní: „Utekla, pokrývala se, ale pomsta i na chromém dojede a stihne!“

„Krev prolitá jí mozek zmátla, ŕe sama vběhla do pasti!“

„Prej je římské víry!“ zkríkl nějaký řemeslník v zástěře.

„Jednušky jsou všecky hodné!“ mínil na to jiný.

„Včera u pranýře vyšoustli pardus jedné a ta nebyla jednuška, ta byla vaší víry!“ zahoukl řemeslníkovi skoro do ucha nějaký muž očí pichlavých a s nosem zobákovitým, ostrým, na pohled kupec nebo kramář.

„Dává se v pŕtky a v dŕtky podobojím!“ hněvivě zvolal řemeslník a již se oběma rukama vperčil do vousů a vlasů kramářových.

Ženské pištěly, někteří nejbliŕší rozundavali oba hněvníky, jiní prali a rvali kupčika, který rychle klopotal z davu dosti ztlučený a zpohubkovaný.

Za té rvačky klíč zaskřípal a zvolna pootevřely se kostelní dveře plechem pobité, a pŕl těla s hlavou vystrčil farář sva-tojilský kněz Cikáda čili Koleda. Vida ten shluk a pěsti nad hlavami, zavřel zase.

Vtom tu jde právo. Přichází rychtář s dvěma biřici. Činí si proklest davem rukou i ŕilou, slovy sousedskými i hrubými. Vedl ho Šafránek, spisovatel suplikací, jenŕ před rvačkou se ustranil a do radního domu nedalekého doběhl.

Rychtář měl u sebe radost; nespořil v tom pilnosti, aby

vypátral vrahyni, z Pražských měst zmizelou, ale nezdařilo se mu; hledal ji po městě, a ona za horama. A manžel nepověděl.

„Vari dál,“ volal rychtář, „vari! Právu poctivost! Vari! Jdeš stranou, přepláknu tě, jedáku!“

Tak a jinak rychtář volal.

Biřicové mu halapartnami pomáhali, aby měl průchod.

Právo vstoupilo pod klenbu na schody. Tu si utřel rychtář Voves, muž obstarožný, ale ještě statný, pot s čela rukávem a pravil svým vojenským sluhám: „Tady ji na řemen vzít nesmíme! Kde je pan farář?“

„Za dveřmi je!“ hlasů několik zvolalo.

Paní Alžběta ustrašenýma očima plaše pohleděla k rychtáři, hned jak přešel, a spustivši se sloupu matným krokem odstoupila do kouta a tu schoulila se. Rukama studenýma si zastřela tváře.

Rychtář potloukl na dveře chrámové: „Otevřete, dvojitíhodný pane otče, otevřete, právo tu!“

Otevřely se dveře, vyšel pan otec v dlouhé vetché sukni, ani ne černé jako spíš nazelenalé, starší přívětivý muž, za ním vyšla, tlačíc se k jeho zádům, polekaná paní manželka jeho a za ní zvoník s otevřenými ústy.

Farář s rychtářem podali si rukou. Rychtář Voves krátkými slovy vysvětlil panu otci, oč jde.

„To je vrahyně a cizoložnice. Jeho Milosti císařské pan rychtář ji na konšelském soudě obžaloval, vlastní muž vztáhl na ni vinu všecku a zříká se jí, musíme se jí ujistit, sic nám zas uteče, a bez vašeho svolení podle starých zvyků z toho místa ji odvésti nelze; tedy svolte a bude tu zas ticho!“

„Že tady je každý pronásledovaný, buďsi křesťan nebo žid nebo jiný pohan, pod příchranou boží, to vím, ale za mé správy nic toho se nikdy nepřitrefilo, nevím, co tu činiti. Vyhánět ji odtud nebudu a vám na řemen ji také nedám, byl by tím chrám podobojích znevážen a znesvěcen. Snad kdyby sama chtěla odejít s vámi!“

Vtom křikl Voves: „Vari, odtud!“ a přeplákl žilou prvního z diváků, kteří se vtlačili na schody.

Diváci uskakovali zpět tak divoce, že porazili Šafránka, spisovatele, a pošlapali mu ruku. Také Grofa někdo udeřil do špičatého břicha, až vzal pochop stranou ke zdi a nemohl se upokojit dlouho: drže si břicho a vejčitou hlavu maje všecku rudou, vždy s hněvem vykládal, on že má zásluhu o do-

sažení té vrahyně, on že ji poznal a ponocného Havla na ni vedl, kterýž pak volal jiné.

„A což,“ farář ptá se rychtáře, „je to jisto, že ta žena zabila dívče?“

„Inu, to říká její muž a sousedé v domě, kde mord učinila!“

„Tedy soud teprův usoudí; jistého zatím nic!“ pravil farář jako k sobě, a obrátiv se k paní Alžbětě, dobrácky ji napomenul, aby šla sama dobrou volí na radní dům:

„Jdi, nepovede tě biřic, půjdeš sama, pan rychtář bude ti ochranou, snad se ti pomocí boží podaří odvésti nevinu svou, jdi, aby se pravda ukázala a abys nevinu svou spravila!“

Paní Alžbětu vzal měkce za ruku kněz, a ta se dala svést se schodů jako dítě povolné, poslušné.

Tu dole rychtář ji ujal za ruku, neboť viděl, že jest bledá, až namodralá, a že patrně klesá.

A lid se přidal k průvodu, znova lecco volaje. Jeden křičel hned za rychtářem, že taková má viset. Jiný mu posměškem odpovídal: „Jenom vydrží-li to!“

A zase jiní posmívali se a kleli: „Vodť tě pánbůh! Na kolo s tebou! Ať psi krev tvoji střebají!“

Zpozorovav rychtář, že jeden si zas osukuje ruce, aby vedenou ženu snad bil, bystře se otočil a žilou mrskal za sebe i před sebe, aby cesta z úžin a klikatin uliček k malému rynečku byla volnější.

Na velikém rynku sbíhali se lidé odevšad. Které zahradnice ještě v podvečer nesložily, těm všetečkové zvědaví skákali přes plachty a některý neohrabanec také vslápil do salátu a řípy k prodeji vyložené. Aspoň zahradnice křičely.

Opatrní kupci v bohatých krámech honem okenice spouštěli.

Rychtář obešel orloj, obešel bohaté krámy, minul pravný; paní Alžběta očí už nepozdvihla, vědouc, kdyby pozdvihla, že by uviděla před kašnou klec pokutnou a šibenici, postavenou Vlachům a jiným nezbedným cizincům k postrachu.

Vrata radního domu zavřela se za paní Alžbětou.

Shluk lidí všelikterakých ještě dlouho před domem pobýval a hovořil.

Dva dni potom Lelius byl od rychtáře vzat do vězení.

Paní Alžběta, jakož slíbila, vztáhla vinu na něho. Císa-

řív rychtář Jan Kirchmayer z Rejchvic usnesl se s konšely, že Lelius, nejsa usedlý, musí býti určen nebo ujištěn, aby neušel pryč, jak to Vlaši dělávají. Lelius se bránil, to že všechno Alžběta v mysli zlobivé a převrácené i mstivé na něj vztáhla, tu kuklu, která se na její hlavu trefuje dobře, tu ušila a vhodila na hlavu jeho.

Málo však mu platno. Do vězení musil.

„Dobře, žes přišel, pán bůh všemohoucí tě vede!“ Lelius pravil Křištoforovi asi měsíc po tom dni, co ho zavřeli.

Pravil mu to u mříže hořejšího vězení, vítaje se s vojákem velmi srdečně.

Když písař rychtářský vpustil Křištofora za mříž mezi vězně do světnice, Lelius vyňal z kapsy klíč svého bytu u červené botky a prosil vojáka, aby prodal z bytu některý svršek, z toho aby poplatil půlroční činži a ostatek mu sem donesl, sic že hladem už namírá; peněz nemá již, a biřička na dluh žít nechce.

„Nu, herež, prodám a přinesu, ale co prodati?“

„Nejprvičky věci od zlata a stříbra.“

„Těch není, ty paní Alžběta si odnesla v mošně, když ji honili, zahodila mošnu, ale lidé ji přinesli rychtáři a z toho paní živí se ve vězení těžším než tvoje, sedí v tom sklípku přízemním na dvoře; už jsem jí odprodal lžíce vidličné stříbrné, šálešné misky dvě pozlatité, nějaké prsteny — —“

„Odprodej, co uvidíš, třeba její šaty chodící, šatů je dost a moli to žerou —“

„A co, jak se máš?“

„Zle, meškám práci, sedím tu z boha zdarma nevinně, někdo donesl pánům, že živ byl muž Alžbětin, když jsem si ji bral, že byla od něho rozvedena, prý psali páni do Drážďan o kundšoft, všechno se zdržuje, sedím a nic tu nevyse-dím, už šest dní piju vodu z kašny rathouzní a jím oukrop a hrách, bůh tě přivedl. Co ona?“

„Páter Markus opatřil ji řečníkem, ten advokát je tuze mluvný, ale císařský rychtář prý povídal, že nevyvázne, byť měla peněz, co má vlasů na hlavě, prý vina její patrna, kdyby toho skutku do sebe nečila, nebyla by se pokrývala, a kdyby neměla patronů tak mocných, jako jsou bratří jezuité, že by věděl, kterak z ní vynutiti přiznání, je prý na to kat a svíčky lojové, které spalují boky a rozvazují jazyk!“

Od toho dne byl Křištofor šafářem Leliových manželů. Rozděloval důchod spravedlivě mezi muže a ženu, aniž

přítom zapomínal na sebe. Vždy si něco z prodeje ustranil za práci, něco na zpropití; a práce nebyla ani malá, ani příjemná, neboť bylo mu až do ochraptění hádati se s židy, jak za to měl, s nejhoršími zloději, které mu židovka Dobra z přátelství k paní Alžbětě dohazovala.

A Lelius seděl, když minulo léta půl, a seděl, když byl už skoro u konce rok celý, chyba asi tři neděl.

V bytě Leliovic už bylo jako po vyhoření. Šaty mužské i ženské pryč, talíře cínové, žejdlíky, kotlíky, všecko nádobí pryč, jarmaří, stoly, truhly, perné šaty ložní, všecko už pryč. Manželské ohromné lůžko s nebesy, které tu ještě stálo osiřelé, když prodá se, na dlouho neuživí u vězení dva lidi, i kdyby Křištofor tentokrát z pravého přátelství odřekl se podílu a do židů kdyby při koupi vběhlo drobet křesťanského milosrdenství a utrpení.

Lelius byl už všecek zmořen na duši i na těle, dlouhá vazba nalomila mu křídla, byl schliplý začasťe, oči jeho ztrácely oheň a lesk, byl mdlý všecek, tuze mdlý. Blesk se vracel do těch očí, jen když si vzpomněl, kterak Alžběta a řečník do nekonečna protahují vedení pře; doslechl, že volají k svědectví hromadu lidí, zvláště kněžských; arcibiskup že nechce dovolit, aby lidé duchovní k takovým přem hrdelným svědectvím dávali, z toho byly odklady nekonečné — a řečník s paní Alžbětou vždy zase jiného a jiného kněze citovali na důkaz, že paní nebyla manželkou dvou mužů.

Zoufale zkríkl jednou Lelius: „Svatá Panno, mohl by ten lotrovský řečník naposled potřebovati a volati papeže z Říma, to bych se tu naseděl ještě!“

Jednoho dne Křištofor vstoupil v dolejší sklípek k paní Alžbětě.

Za ten rok ošedivěla cele a poněkud nahrabila se; tvář její pobledla i pohubla těžkým strádáním a starostmi, oči vzaly na sebe tvrdé vzezření, a nad ně usedl jí mrak, který stálostí svou hluboce vryl svoje obrysy vrásčité do čela.

K té sešlé ženě vstoupil švarný Křištofor. Přinesl nějaké peníze zas, jak obyčejně, a když je na špinavý štok odsázel a paní sečetl, pravil: „Mám tu v měščku ještě něco, našel jsem to na mazhauzku v koutě v smetích, nevím, to-li tvoje či někoho jiného.“

A vyňal peníz Angelus na zlaté šňůrce.

„To groš můj!“ paní Alžběta rychle vyrazila, a stejně rychle zdvihši ruce na poutech zapjaté, popadla groš, polo-

žila ho na stolec a přikryla ho oběma rukama, aby neviděla.

Když Křištofor odešel a biřic za ním zavřel ohromný zámek, paní zvolna jako s bázní odundávala ruce s groše, zadívala se do peníze, pouta zachřestila, ruce klesly jí v klín.

Za chvíli jako zimnice začala jí trásti, pouta chřestěla zase, oči té ženy ustarané zavlhly, tvrdost z nich pryč a místo ní slzy, veliké slzy, hojné slzy, první slzy po roce tuhého žalářování.

„Pro ten groš jsem ji zabila — —“ tak paní mluvila jako bezděky několikrát za sebou. „Ubožko ubohá, že ten anjel nebyl ti andělem strážným, že tebe neuchránil této zuřivé ruky, nebohé dítě —“ a slzy po tváři proudem se řinoucí zaplavily a udusily nářek.

Ten den až do západu a pak ještě dlouho v noci vzdechy vyrážely z hlubokosti z ženiných prsou stísněných, ale nevzdychala tu úmorná bolest a smutek samoty, opuštěnosti žalářovaného člověka, plakala tu ponejprv srdečná, zžíravá lítost nad utracením nevinného mladého života a chvěla se naplesnivělým vlhkým, těžkým vzduchem tmavého sklípku neklidem člověka odhodlaného učiniti vyznání.

Nazejtří byl Lelius z vězení propuštěn; prý jeho manželka vztáhla dobrovolně všecku jakoukoli vinu na sebe a oznámila, že Lelius o vraždě nic nevěděl.

Lelius vrátil se nejdříve domů, kdež u červené botky našel byt všecek prázdný. Jen na okně leželo několik bradýřských a felčarských nástrojů rzi objedlých a v lahvici tiše ležely pijavky mrtvé a vyschlé. Byl Lelius zase holý, holičský, ale byl svoboden.

Paní Alžběta dala se na modlení. Občas přistupovala k oknu zamřezovanému a hleděla k tomu kousku oblohy, která byla nad šatlavním dvorečkem. Modré nebe bývalo jí předtím tvrdé, zjevily-li se nade dvorkem obláčky, i ty hněvaly ženu tím, že svobodně, volně pryč utíkaly zase, slunce neukázalo se jí nikdy, a paní přec věděla, že svítí na trávy a květy, na stromy a lidi, jenom ne sem na ni, a když v bezesných nocích měsíc na chvíli pohleděl dolů k věznici spoutané, tu vždy myslila, že se na ni posměšně vyšklebuje.

Teď jest paní Alžběta jinačí, klidná, na vše odevzdaná a nezlobí se z tvrdé oblohy, z utíkových beránek, z lakomého slunce a z posměvavého měsíce. Nedívá se už na ně. Nejsou pro ni. Netouží ven na svobodu, říká sama sobě, že jest při právě už odsouzena a mrtva.

Jen když se k noci schylovalo, život důtklivě přihlašoval se k svému právu, a paní bála se potupné smrti, mráz ji drolil, paní nařikavě, žalostivě stenala, chvějíc se a šeptajíc: „Bože nejsvětější, co dále se mnou bude?“

Prošel některý čas, biřicové přišli a ukovali ženu na pouty ke zdi pevně.

Páter Markus přicházel teď častěji, chválil ji, že pravdu vyznala a nevzala si na duši nevinného, těšil ji. „Smrtelná hodina u žádného jista, milá Alžběto, já dřív mohu sejít se světa nežli vy, je v tom ve všem uložení božské, člověk pomine co dejm, a odjímá bůh život, jako tkadlec ustříhuje nit.“

„Jako tkadlec ustříhuje nit —“ opakovala si tiše žena.

„Duše bude očištěna a bude v rukou božích, milosrdný Pán od vás neodstoupí, uvidíte to dítě, a Adlička vám odpustí!“

„Chci zemřít,“ mluvila paní, „kdyby mne tu nechali na živě, byla bych ošklivost lidí, stýště se duši mé s životem mým, živa býti se stydím, umřítí přec se hrozím!“

„Není vše ztraceno,“ kněz těšil ženu; „pamatujete snad, když ten krosnař zabil člověka, že manželka jeho s dítkami v některém počtu žen a matron městských vyprosili odsouzenému hrdlo! Není vše ztraceno!“

To kněz pravil, vida, že smrtelný strach tělem ukované ženy lomcuje nenadále a proti jejímu klidu dosavadnímu.

Řekl to, aby aspoň na chvíli utěšil, a byť to jen stéblo křehké bylo k vysvobození. Věděltě, že tentokrát matrony prosit nepůjdou, bylatě Pražská města všecka zabitím dítěte příliš rozjítřena. — —

★

Ve čtvrtek po svatém Ambroži, pátého dne dubna léta Páně 1607 byla paní Alžběta Abelinová ze života k smrti mečem odpravena.